

Nr 17.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juni 1918 kl. 4 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 17, i anledning av första kammarens beslut på grund av inom andra kammaren väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anläggning av tjärugnar för tillvaratagande av stubbved å statens skogar.

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 302, har herr Vennerström hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast låta undersöka möjligheterna att genom anläggning av s. k. tjärugnar bättre tillvarataga stubbveden å statsskogarna samt att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda».

Motionen.

På grund av anförda skäl hemställde andra kammarens femte tillfälliga utskott, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast låta undersöka, huruvida möjligheter förefinnas att genom anläggning av s. k. tjärugnar bättre tillvarataga stubbveden å statsskogarna, samt att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda.

Andra kammarens beslut.

Andra kammaren beslöt i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan. Detta ärende delgavs första kammaren, som hänvisade ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Detta utskott anförde följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 13 saml. 5 avd. 16 häft. (Nr 17.) 1

Första kam-
marens ut-
skott.

»Utskottet, som till fullo uppskattar betydelsen av brytning av stubbar och dessas förädling till tjära och andra biprodukter på statens skogar, vill dock uttala som sin uppfattning, att i förhållande till statsskogsförvaltningen i dess helhet är stubbvedens tillgodogörande under normala tider en detaljfråga av relativt underordnad betydelse, som det bör tillkomma domänstyrelsen att ordna på lämpligaste sätt allt efter växlande, lokala förhållanden.

I motionen framhålles den starka prisstegringen på stubbved, varigenom dess tillgodogörande numera blivit av stor ekonomisk betydelse inom skogsbruket, men att det är motionärens uppfattning, att domänstyrelsen hittills icke utnyttjat den rådande gynnsamma konjunkturen och anföres ett exempel från ett norrländskt revir, där jägmästaren förgäves gjort framställning till domänstyrelsen att få anordna tjärbränning.

I sitt över motionen avgivna yttrande framhåller domänstyrelsen i huvudsak, att stubbvedens tillgodogörande och förädlande icke har något direkt inflytande på en rationell* skogsskötsel, och, då domänstyrelsen anger sin huvudsakliga uppgift vara själva skogarnes skötsel och beredande av avsättning för skogsprodukterna som råvaror, anser styrelsen, att en förädling av dessa sistnämnda är för styrelsen en verksamhet i andra hand, vartill personal för övrigt hittills saknats.

Styrelsen säger sig dock alltid haft sin uppmärksamhet riktad på virkets upphuggning och förädling och anför härom en del siffror, vilka dock icke avse här föreliggande förarbetning och förädling av stubbved utan upphuggning av timmer och ved, kolning m. m. Styrelsen anmärker vidare, *dels* att stubbrytning, såvitt den ej sker i redan uppkommen ugnskog, icke kan sägas inverka menligt för skogen utan tvärtom, *dels* att tjärbränning i ugn »ej lärer förutsätta större fackkunskaper än att dessa kunna fort nog inhämtas av vem som helst», samt vidare att styrelsen på framställd begäran träffat anstalter för offentligt utbud av rätt till stubbrytning.

Angående vad motionären anført, att domänstyrelsen utan någon motivering avvisat en framställning från jägmästaren i Arjeplogs revir om anordnande av tjärbränning, anför styrelsen, att det på grund av riksdagens skrivelser tillkomna nådiga brevet den 15 november 1912, som medgiver den mindre bemedlade ortsbefolkningen rätt till stubbrytning på kronans skogar till visst pris per kubikmeter, lade hinder i vägen för vidtagande av någon åtgärd i den riktning jägmästaren begärt.

Med anledning av vad domänstyrelsen i ärendet anført har utskottet ansett sig böra göra följande erinringar.

Då det torde få anses vara en bland skogsmännen allmänt omfattad mening, att brytning av stubbar och därav följande uppluckring av marken å hyggestrakter är ett av de bästa medel, som stå till buds för vinnande av självåterväxt, och varigenom dyrbara och särskilt i Norrland icke alltid lyckade kulturer ofta kunna undvikas, anser sig utskottet icke helt kunna dela domänstyrelsens uttalande, att »ett kvarlämnande eller uttagande av stubbveden intet har att skaffa med, vad man i allmänhet avser med en rationell skogshushållning». Hyggets beredning genom uttagande av stubbveden torde tvärtom få anses som ett icke oviktigt led i nutida skogsvård.

Med stöd av de siffror, domänstyrelsen anført om pris på tjära, som under de sista åren stigit från 14 à 16 kronor till minst 110 kronor per tunna på tillverkningsorten, och då domänstyrelsen själv angiver, att enskilda personer kunnat förtjäna flere tusen kronor under ett enda år på tjärbränning, synes uppenbart, att stubbvedens förädling till tjära även bör vara en fråga av ekonomisk betydelse för kronans vidsträckta skogsmarker.

Som skäl för att åtgärder icke vidtagits för stubbrytning och tjärbränning anför domänstyrelsen vidare, att förarbetning och förädling av skogsprodukter i allmänhet skulle rent principiellt vara en uppgift endast i andra hand, så att säga på sidan om styrelsens och skogsstatspersonalens huvudsakliga verksamhet.

Utskottet får härom framhålla, att då enligt gällande skogsordning kronans skogar skola skötas så, att de lämna största möjliga avkastning, torde detta stadgande vara att anse såsom det huvuddirektiv, varefter domänstyrelsen planlägger sin verksamhet. Huruvida och i vad mån förarbetning och mer eller mindre långt gående förädling av råvarorna skall ske, är en fråga, som helt och hållet får bero av förhållandena under olika tider och på skilda orter. Kunna tillfredsställande priser erhållas för råvaror i oarbetad form, så torde skäl i allmänhet icke föreligga för produkternas förarbetning, men om avsättning icke kan erhållas på vissa trakter till skäliga priser, så bör det vara en angelägen uppgift för domänstyrelsen att vidtaga sådana åtgärder för råvarans förarbetning och förädling, att statsverket får nöjaktig betalning för sin vara. Denna princip synes ock numera tillämpas ifråga om övriga skogsprodukter, och får utskottet härom blott framhålla, att kronan redan äger ett flertal smärre sågverk, vilka i regel visat sig lämna ökad inkomst från de statsskogar, där förädlingen skett.

Den av domänstyrelsen anförda bristen på personal är givetvis hinder

för en förädling i större omfattning, men torde dock försök kunna anordnas, helst som högre kvalificerad personal icke synes behöflig för tjärbränning, varom domänstyrelsen själv säger i sitt yttrande, att vem som helst kan på kort tid häri inhämta nödig kunskap.

För övrigt behöver ett utnyttjande av stubbveden på kronans marker icke vara inskränkt till anläggning av tjärugnar, utan kan detta ske även t. ex. genom upplåtande av rätten till stubbrytning och tjärbränning mot viss avgift till kronan per tunna tillverkad tjära.

Ifråga om ovannämnda nådiga brev den 15 november 1912, vilket domänstyrelsen ansett för sig utgöra hinder för att tillmötesgå förutnämnda framställning från jägmästaren i Arjeplogs revir, vill utskottet framhålla, att nämnda brev visserligen medger rätt för mindre bemedlade att köpa stubbar till visst pris, men icke kan innebära ensamrätt för dessa till all stubbved på samtliga kronans skogar i Norrbottens och Västerbottens län. Med den ytterst glesa befolkningen i dessa trakter kunna dessa mindre bemedlade givetvis blott förädla en jämförelsevis liten del av stubbveden på kronans ofantliga skogsområden, där mängden stubbar för övrigt årligen ökas genom pågående stora avverkningar. Statsskogsförvaltningen bör därför vara fullt oförhindrad att fortfarande tillgodogöra stubbar på kronoparkerna i den mån, detta icke sker till sådan omfattning, att stubbar skulle saknas för den mindre bemedlade ortsbefolkningen.

Utskottet har för övrigt inhämtat, att nämnda domänstyrelsens avslag på särskild framställning från en lokalförvaltning om anordnande av tjärbränning icke är det enda.

Domänstyrelsen har emellertid sökt tillsviðare ordna frågan om stubbvedens tillgodogörande genom utbud av stubbar under hand och genom annonsering. Utskottet har tagit kännedom om en dylik utannonsering detta år omfattande icke mindre än 49 större poster inom Mellersta Norrlands distrikt. Resultatet blev att svar inkommo från 10 personer, vilka avgåvo tillsammans endast 27 anbud, växlande från lägst 25 öre till högst 2 kronor 62 öre per kubikmeter löst mått, motsvarande respektive 37 öre och kronor 3,93 per kubikmeter fast mått. Av dessa ansåg sig domänstyrelsen icke kunna antaga mer än 8 poster till ett pris växlande mellan 80 öre och kronor 2,62 per kubikmeter. Det kan dock ifrågasättas, om ens dessa få sålda poster voro skäligt betalda, helst som domänstyrelsen själv säger i sitt ovannämnda yttrande över föreliggande motion, att »även med ett pris av fem kronor eller mera på veden dalbränningen lämnar en synnerligen god förtjänst».

I detta fall hava gjorda utbud alltså icke lämnat tillfredsställande resultat.

Med hänsyn till nuvarande allvarliga statsfinansiella läge, som kräver att statsskogarnas avkastningsförmåga till det yttersta utnyttjas och då utskottet på grund av innehållet i motionen och av domänstyrelsens avgivna yttrande samt av vad utskottet i övrigt inhämtat i ärendet fått den uppfattningen, att brytning av stubbar och dessas bränning till tjära m. m. är en numera mycket beaktansvärd fråga såväl från skogsvårdssynpunkt som rent statsfinansiellt sett, samt att stubbveden bör kunna tillgodogöras och förädlas till större utsträckning på kronans skogar, än hittills skett, hemställde utskottet att första kammaren måtte på det sätt biträda andra kammarens beslut, att kammaren måtte för sin del besluta att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt domänstyrelsen att verkställa en undersökning om möjligheterna för ett bättre tillvaratagande av stubbveden å statens skogar.

Första kammaren beslöt i enlighet med sitt tillfälliga utskotts hemställan. Nämda beslut har delgivits andra kammaren, som remitterat ärendet till sitt femte tillfälliga utskott.

Första kammarens beslut.

Utskottet tillåter sig hänvisa till vad utskottet förut anfört i sitt angående motionen avgivna utlåtande, nr 6, vilket det ansetts obehöfligt att ånyo avtrycka. I nämnda utlåtande uttalar utskottet bland annat: »Utskottet anser sig emellertid böra framhålla som angeläget, att med anledning av de nuvarande höga priserna och de priser, som även för den närmaste tiden framåt kunna väntas komma att bestå å stubbved, verkställas en utredning, huru stubbveden må kunna tillvaratagas på det för staten själv samt andra allmänna intressen lämpligaste sätt.» Även de vid utskottets föregående utlåtande antecknade reservanternas hava uttalat sitt intresse för tillvaratagande i största möjliga utsträckning av stubbarna å statsskogarna. Att utskottet i följd av sin nu berörda uppfattning förut icke hemställt om en utredning i nu antytt syfte, har närmast berott därpå, att motionären i sin framställning lagt huvudvikten vid stubbvedens användande för tjärbränning. Då nu första kammaren utvidgat ärendet att omfatta tillvaratagandet av stubbved i allmänhet, har utskottet så mycket mindre något att erinra däremot, som utskottet, på sätt förut påpekats, redan uttalat sig i sådan riktning samt det av utskottet i dess föregående hemställan omfattade önskemålet om anläggande av tjärugnar finnes ingående berört i

Andra kammarens utskott.

motiveringen för den hemställan, som av första kammaren bifallits. Särskilt på grund av det starka understrykande av tjärbränningens betydelse, som förekommer i nämnda motivering, känner sig utskottet övertygat om att de synpunkter motionären och utskottet förut anfört beträffande det ursprungliga yrkandet komma vid en blivande utredning vinna fullt beaktande. Även de av utskottets ledamöter, som icke kunnat biträda utskottets föregående hemställan, anse sig icke hava något att erinra mot ett bifall till motionen i den form, som nu avses.

På grund av det anförda tillåter sig utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte, med frånträdande av sitt förut fattade beslut, biträda vad första kammaren i ärendet beslutat.

Stockholm den 10 juni 1918.

På utskottets vägnar:

OSKAR HAGMAN.
